

AGENDA

UTLÅTANDE 13.10.2025

Utlåtande till riksdagsdagens framtidsutskott, enligt följande fråga: Valiokuntaa kiinnostaa kuulla ajatuspajojen ideoita siitä, miten voitaisiin paremmin ja systemaattisemmin seurata ja arvioida budjetissa tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta?

Systematisk uppföljning och utvärdering av budgetens åtgärder – förslag till modell inspirerad av Norden och EU

Inledning

Tankesmedjan Agenda tackar för möjligheten att ge ett utlånade om systematisk uppföljning och utvärdering av budgetens åtgärder.

Agenda är en liberal, tankesmedja med en stark nordisk och europeisk förankring. Agenda jobbar på svenska, för en levande tvåspråkighet i Finland, i en global värld. Tankesmedjan är en del av Svenska Bildningsförbundets verksamhet.

Agenda jobbar utgående från värderingar om demokrati, mänskliga rättigheter, integritet och en respekt för rättsstaten. Då vi lever i en alltmer polariserad värld, som karaktäriseras av en massiv mängd information, är det nödvändigt att dessa grundvärderingar synligt genomsyrar verksamheten.

Bakgrund

Finland har under de senaste åren stärkt sitt fokus på resultatstyrning, men uppföljningen av budgetens verkliga effekter är fortfarande ojämn och fragmenterad mellan ministerier. Andra europeiska länder – särskilt de nordiska grannarna – har under det senaste decenniet utvecklat mer strukturerade system för att följa, utvärdera och lära av budgetpolitikens genomslag.

Detta betänkande föreslår en konkret, stegvis modell för att stärka effektstyrningen av statsbudgeten, med beprövade komponenter från Sverige, Norge, Danmark och Nederländerna samt EU:s Better Regulation-ramverk.

Förslag

1. En enhetlig modell för påverkan och resultat

Varje budgetåtgärd ska redovisa en resultatkedja: mål → insats → prestation → resultat → samhällseffekt. Modellen görs obligatorisk i finansministeriets budgetanvisningar och används som grund för uppföljning och utvärdering.

2. Gemensamma indikatorer och öppen rapportering

Ministerierna ska tillsammans upprätta en nationell indikatorbank med centrala effektmått per politikområde.

En offentlig portal redovisar data, indikatorer och utvärderingsrapporter, vilket stärker transparens och lärande.

3. Regelbundna utvärderingar och spending reviews

Inför ett krav på att större program och reformer ska genomgå spending reviews minst vart tredje år. Syftet är att analysera både ekonomisk effektivitet och samhällseffekter.

Exempel från Nederländerna, Danmark och Storbritanniens Treasury-modell.

4. Lagstadgad utvärderingsplan

För varje större budgetmoment anges redan i beslutsunderlaget hur och när effekterna ska utvärderas, samt vem som ansvarar för uppföljningen.

5. Oberoende analys- och lärandenod

Inrätta en fristående nationell utvärderingsfond eller ett What Works Finland-nätverk som:

finansierar och samordnar oberoende effektutvärderingar,
utvecklar metodik,
sprider evidens till politikutformningen.

6. Parlamentarisk uppföljning och revision

Skapa en årlig "effektkalender" för riksdagen med schema för när större program redovisar sina effekter. Revisionsmyndigheterna (t.ex. RRV) använder performance audit-principer enligt EU:s revisionsrätt (ECA) – fokus på resultat, inte bara kostnader.

7. Kompetenslyft i statsförvaltningen

Genomför ett systematiskt utbildningsprogram i effektmätning, dataanvändning och evidensbaserad styrning för tjänstemän inom alla ministerier.

8. Pilotprojekt och utvärdering

Inför modellen först i 2–3 pilotministerier (t.ex. social- och hälsovård, utbildning, klimat), följt av nationell utrullning inom två år. En gemensam utvärdering efter första året säkerställer att modellen är praktiskt genomförbar.

Förväntad nytta

1. Ökad transparens och tillit mellan regering, riksdag och medborgare.
2. Bättre resursallokering baserad på faktisk samhällsnytta.
3. Starkare lärandekultur i statsförvaltningen.
4. Harmonisering med EU:s och de nordiska ländernas bästa praxis.

För mer information:

Ted Urho
Verksamhetsledare
Tankesmedjan Agenda

050-5447730
ted.urho@agenda.fi

Magnus Öster
Direktör
Svenska Bildningsförbundet
magnus.oster@bildningsforbundet.fi